
Pædagogisk læreplan for Den Integrerede Institution Bryggehuset 2020

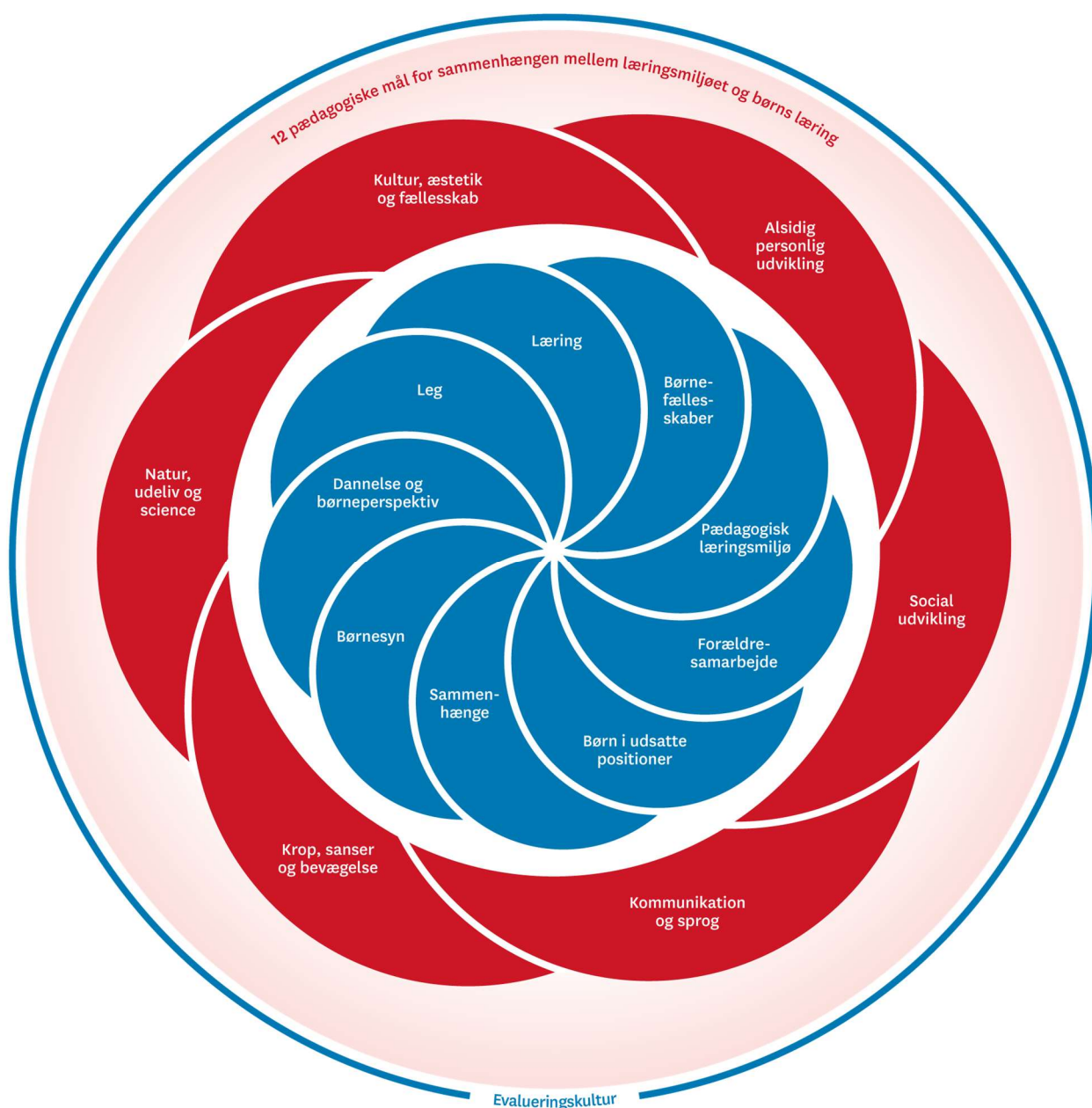

Højreklik her og vælg Skift billede for at indsætte billede eller logo

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse. Loven og bekendtgørelsen er udfoldet i publikationen [Den styrkede pædagogiske læreplan](#).

Rammer og indhold. Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan. Derfor hen-

vises der gennem skabelonen løbende til publikationen. På sidste side i skabelonen er der yderligere information om relevante inspirationsmaterialer.

Hvem er vi?

Vi er en selvejende Integreret Institution beliggende på Islands Brygge, med to børnehavestuer og et fritidshjem. I børnehaven arbejder der to pædagoger og en medhjælper per stue og på fritidshjemmet, arbejder der en pædagog og to medhjælpere. I børnehaven har vi lige nu, 46 børn og på fritidshjemmet er der 50 børn.

Vores placering gør at vi naturligt benytter os meget af de lokale tilbud, såsom Amager Fælled, legepladser og kulturelle muligheder i nærheden.

I og med vi er selvejende, har vi en forældrevalgt bestyrelse, som har arbejdsgiverkompetencen i huset.

I Bryggehuset anser vi måden, at være sammen på for, at være grundstenen i vores arbejde. Det handler grundlæggende om, at styrke det enkelte individ igennem deltagelse i et udviklende fællesskab og at styrke fællesskabet gennem udvikling af gode relationer mellem voksen - voksen, voksen - barn og barn – barn.

I huset lægger derfor vægt på et rummeligt læringsmiljø hvor vi:

Sikrer at børnene bliver set, hørt og lyttet til

Følger op på børnenes ideer.

Giver plads til nysgerrighed.

Er åbne og positive.

Giver rum til mangfoldighed.

I bund og grund arbejder vi med at udvikle det enkelte barns individ og selvforståelse, samtidig med, at vi lærer barnet vigtigheden af, at være en del af et fællesskab. Overstående bliver uddybet i de følgende afsnit.

Pædagogisk grundlag

-
- **Børnesyn.** Det at være barn har værdi i sig selv.
  - **Dannelse og børneperspektiv.** Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
  - **Leg.** Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
  - **Læring.** Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
  - **Børnefællesskaber.** Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
  - **Pædagogisk læringsmiljø.** Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
  - **Forældresamarbejde.** Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
  - **Børn i udsatte positioner.** Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
  - **Sammenhæng til børnehaveklassen.** Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.”

”Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud.”

”Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som fx arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre.”

Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

Børnesyn

"Børnesynet i danske dagtilbud tager udgangspunkt i, at det at være barn har værdi i sig selv. Pædagogiske læringsmiljøer skal derfor inddrage børneperspektiver, uanset om der er tale om hverdagssituationer, børneinitierede aktiviteter eller voksenplanlagte forløb"

I Bryggehuset skal alle børn mødes med respekt og positive kontakt hver dag.

Alle børn sikres deltagelsesmuligheder og plads i fællesskabet, med respekt for dem de er og med de kompetencer de har.

Alle børn mødes hver morgen af nærværende voksne, som er imødekommende og hjælper med at barnets dag starter positivt. Alle hilser og barnet hjælpes i gang med leg eller aktivitet og mødes med nysgerrighed og interesse.

Dannelse og børneperspektiv

"Legen og den legende tilgang til læring, barnets interesser, undren og nysgerrighed samt det pædagogiske personales viden om at fremme læring og udvikling er udgangspunktet for de læringsprocesser, barnet indgår i."

I Bryggehuset har vi fokus på, at deltagelse og læring prioriteres i alle hverdagens processer. Daglige rutiner og omsorgsopgaver ses som pædagogiske arenaer for udvikling, læring og deltagelse.

Aktivitetmuligheder og indhold i hverdagen er fleksible og tilpasses dagen, stemninger, aktuelle interesser, gruppen og de enkelte.

Eksempler på dette:

- Børnene har adgang til mange forskellige materialer og legetøj.
- Legetøj og materialer er (for det meste) i børnehøjde og inspirerer til mange forskellige leg.
- Voksne er bevidste om at møde børnenes interesser og bygge videre på disse i samspil med børnene.
- Voksne er bevidste om at tilbyde og udfordre børnene med noget de måske ikke kender og udfordrer og understøtter eksperimentering og nysgerrighed.
- Ved indlevelse i børnenes hverdag og interesser, er de voksne bevidste om at inspirere børnene til nye og anderledes oplevelser og erfaringer.
- I hverdagen arbejdes med at hjælpe hinanden, lytte og være opmærksom på hinanden.
- Lege og aktiviteter er både i større og mindre grupper.
- Der sikres at hverdagen både tilbyder mulighed for børnenes egne lege og fælles aktiviteter, samt veksling mellem voksenstyrede og børne initierede aktiviteter.
- Voksne er lydhøre for hvad der er på spil i børnegruppen og hvad der interesserer, og skaber aktiviteter og projekter som følge op på disse.
- Opmærksomhed på om alle børn er aktive og deltagere i fællesskabet. De mere stille og forsigtige børn hjælpes ind i lege og aktiviteter.

Leg

”Leg har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud. Leg er grundlæggende for barnets udvikling og understøtter bl.a. fantasi, virkelyst, sprog, nysgerrighed, sociale kompetencer, selv-værd og identitet.”

Leg er en meget betydningsfuld aktivitet for børnene i Bryggehuset. Gennem leg indgår børnene i vigtige læreprocesser, som styrker identitetsdannelsen, socialisering og giver nye kompetencer. I legen

forbereder børnene sig på fremtiden og legen er blandt andet børnenes vej til at erfare og erkende den verden, som de lever i.

Leg er læringsprocesser for børn, og leg og læring hænger uløseligt sammen. Ved at børnene selv er aktive og udøvende i legen stimuleres og erhverves nye kompetencer. Leg kan opdeles i iscenesat leg (aktiviteter) og egenkontrolleret leg (fri leg). Det er vigtigt at der i institutionen skabes rum for begge legetyper. Der skal etableres læringsmiljøer hvor lysten til at lege og lære stimuleres. Det skal være sjovt at lære!

I Bryggehuset etableres et miljø hvor alsidige kompetencer udvikles. Rummet med dets indretning og de pædagogiske tilbud skal stimulere børnenes nysgerrighed og skabe rammer, hvor børnene kan lege det de har brug for. Der etableres et varieret tilbud af aktiviteter og lege, som giver børnene alsidige sanseoplevelser og læringsmuligheder. Der er mulighed for rollelege, konstruktionslege, kreativ aktivitet, fysisk aktivitet, fordybelse og eksperimentering.

I Bryggehuset indretter vi rum i rummet. Både ude som inde er legearealer indrettet med rum for forskellige lege. Børnene får derved mulighed for leg og aktivitet i mindre grupper.

Eksempler herpå:

- Det meste af legetøjet er i børnehøjde og har faste pladser, så børnene kan orientere sig og finde det.
- Lege og aktiviteter igangsæt af voksne, tilpasses den aktuelle aldersgruppe og børnenes forudsætninger.
- Lege og aktiviteter er oftest i mindre grupper, rummene er indretter så lege i mindre grupper stimuleres.
- Mange forskelligartede legetøj – klodser, magneter, udklædning, spil, køkken, bøger, kreative materialer i 'krea'.
- Børnene præsenteres for mange forskellige materialer

Læring

"Dagtilbud skal etablere et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes."

*"At skabe et trygt, udviklende og inkluderende miljø, hvor børn i fællesskab trives og udvikles
- et sted der skaber betingelser for et godt børneliv."*

Hverdagen I Bryggethuset indeholder mange forskellige og forskelligartede aktiviteter og miljøer.

Vi etablerer legemiljøer med veksling mellem

- Voksenstyrede aktiviteter – hvor det er de voksne som sætter rammen og indholdet
- Børne initierede aktiviteter - hvor børnene selvstændigt og i trygge omgivelser selv sætter rammen og indhold for deres leg
- Voksne understøtter og er deltagende i aktiviteter som udspringer af børnene leg og interesser

Vi arbejder målrettet med tydelige og genkendelige strukturer i løbet af dagen/ugen /året, hvor en veksling af spontane og planlagte aktiviteter er tilstede.

Leg er bærende og højt prioriteret og danner basis for læring, relationer og udvikling. Der er vigtig læring i de lege som børnene selv initierer, og de voksne skal være meget bevidste om, at give de bedste muligheder for disse.

I rutiner og genkendelige processer arbejdes målrettet med selvhjulpenhed og børnenes deltagelsesmuligheder i alle dagens perioder og aktiviteter.

Voksne er bevidste om, at understøtte børnenes læring ved at "være bagved" og hjælpe til – ved at "være ved siden af" og vejlede, følge og opmuntre – og ved at "være foran" og støtte og vejlede til det næste med viden om hvordan næste udviklingsmulighed kan mødes.

Struktur og fysiske rammer i Bryggehuset understøtter et målrettet og alderssvarende læringsmiljø.

Eksempler på dette:

- Ved frokost hjælper børnene med borddækning, servering og oprydning.
- I garderoben opfordres børnene til selv at tage tøj af og på. Ved behov for hjælp kan de ældre børn evt. hjælpe eller voksne hjælper til og er bevidste om ikke blot at hjælpe, men understøtte at hjælpen vejleder børnene til selv at kunne mestre og mere selvhjulpethed
- Selvstændighed, selvhjulpethed og deltagelse i daglige rutiner og processer er fortsat i fokus. Børnene deltager i borddækning, oprydning, øver færdigheder ift. tøj og toilet.
- Grupperum indrettes med små legemiljøer, som inspirerer til lege i mindre grupper.
- Legemiljøer har tydelige funktioner, ex. konstruktionslege, læsehjørne. Tegnebord, spillebord, udklædning, rolleleg, bevægelseslege m.m.
- Opdelte legemiljøer understøtter koncentration, fordybelse, relationer, opfindsomhed, selvstændighed, samspil.
- Voksne er bevidste om både at deltage i børnenes lege og aktiviteter og understøtte
- Læring understøttes så børnene gradvist selv kan være aktive. ex. ved brætspil deltager den voksne og går foran. Taler om regler og opbygning af spillet og spiller med. Senere kan børnene selv tage spillet frem og spille med hinanden, de kender kontekst og regelsæt og er selvstændige og sociale.

- Opmærksomhed på at der i hverdagen ikke skal være for mange planlagte aktiviteter, så der er plads til børnenes egne ideer og lege.
- Fokus på udeliv

Børnefællesskaber

"Gode pædagogiske læringsmiljøer har særligt stor betydning for børn i udsatte positioner. Det pædagogiske personale har et ansvar for at støtte børn med forskellige udfordringer og sikre, at alle deltager i fællesskabet."

I det daglige arbejde i Bryggehuset har vi stor opmærksomhed på alle børns trivsel, udvikling og deltagelsesmuligheder. Alle børn har behov for og ret til:

- være aktiv deltagende
- At blive taget alvorlig
- At blive set og hørt
- At blive anerkendt
- At blive mødt som den de er

At være i en udsat eller sårbar position kan have mange facetter og betydninger. Der kan være udsatte positioner, som er længerevarende, gennemgribende og meget udfordrende, men også udsatte positioner, som er kortere og ikke så gennemgribende, og som mere har præg af krise eller mindre udfordringer. Alle positioner tager vi alvorligt og arbejder målrettet med.

Vi arbejder med en inkluderende tilgang, hvor hele miljøet og alle er vigtige og aktive deltagere. Flexibilitet og tilpasning af både miljø, aktiviteter og tilgange, er en løbende proces og vigtig del af hverdagen. Inklusion er for os en tænkning og en værdi til fællesskabet, ikke en handling som retter sig til bestemte situationer.

I Bryggehuset mødes forskelligheder som ressourcer og vi er meget bevidste om, at italesætte og vise respekt for forskelligheder. Vi arbejder

bevidst med, at skabe et fordomsfrit miljø med plads til alle og hvor alle er deltagende.

De voksne i Bryggehuset er vigtige rollemodeller, som tager ansvar for fællesskabet. Vi er opmærksomme på, at vi som voksne respekterer forskelligheder, kommunikerer positivt, har positive forventninger til samarbejdet og fællesskaberne og skaber inkluderende praksis, hvor alle der deltagende.

Eksempler herpå:

- Faste stuegrupper og voksen tilknytning
  - Samlinger og aktiviteter som understøtter relationer og fællesskaber.
  - Frokost med faste bordplaner i mindre grupper
  - Generelt lege og aktiviteter som understøtter sunde fællesskaber og gode relationer
  - Aktiviteter i grupper
  - Fokus på hverdagsrutiner og deltagelse
  - Fokus på mangfoldighed og tolerance for forskellighed.
-

Pædagogisk læringsmiljø

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.”

Se under afsnittet om 'Læring' side 9

Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes?

Se under afsnittet om 'Læring' side 9

Samarbejde med forældre om børns læring

”Dagtilbud skal i samarbejde med forældrene give børn omsorg og understøtte det enkelte barns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Samarbejdet skal bidrage til, at barnet får en god og tryk opvækst.”

Samarbejdet med forældre starter ved første besøg i institutionen. Vi har stort fokus på modtagelse og velkomst af nye familier og børn.

Generelt kendes samarbejdet mellem forældre og personale ved, at vi fælles sikrer de bedste betingelser for børnenes trivsel og udvikling. Samarbejdet bygger på en positiv og konstruktiv dialog, og respekt for forskellige perspektiver og intentioner. Fælles er vi vigtige rollemønstre for børnene, og har et fælles ansvar for børnenes læring og trivsel.

Dagligt har vi dialog og kontakt med forældre omkring deres barns hverdag. Dels ved at vi skriver dagbog og uploader fotos i KBH barn og ved personlig kontakt ved aflevering og afhentning.

Vi sikrer altid, at børnene kun oplever positive og anerkendende kommunikation mellem forældre og personale. Ved undren, spørgsmål eller utilfredshed sørger vi altid for, at dialogen er ved møde i mødelokale eller pr telefon. Det er vigtigt, at børnene oplever voksne som samarbejder og har god og positiv kommunikation.

Vi har stort fokus på, at trykke og tilfreds forældre og konstruktivt samarbejde mellem forældre og personale, giver de bedste betingelser for at børnene trives.

I løbet af barnets tid i Bryggehuset holder vi familiearrangementer, forældremøder og individuelle forældresamtaler.

Individuelle samtaler:

- Start samtaler efter første tre måneder i huset
- Eventuelle overgangssamtaler inden skolestart
- Løbende samtaler efter behov

Fællesarrangementer:

- Forældremøder (fælles og stuevis)
- Julearrangementer
- Sommerfest
- Bedsteforældredag
- Halloweenfest
- Bag for en sag
- Cirkus
- Dyreforestilling
- Fællesspisning

Børn i udsatte positioner

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.”

Se under afsnittet 'Børnefællesskaber' på side 11

Hvordan skaber vi et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes?

Se under afsnittet 'Børnefællesskaber' på side 11

Sammenhæng til børnehaveklassen

”Barnet oplever mange overgange i sine første leveår. Både de store overgange, når det begynder i dagtilbud og senere i skole, og de mindre, daglige overgange, når barnet fx bliver afleveret om morgenen eller går fra én aktivitet til en anden. I alle typer af overgange er det vigtigt, at pædagogisk personale og forældre samarbejder om at skabe en oplevelse af sammenhæng, tryghed og trivsel hos barnet.”

Alle overgange i Bryggehuset er kendetegnet ved:

- Forberedelse og besøg på skolen
- Tryghed, relationer, nærvær
- Mening og overskuelighed
- Eventuel forældreinddragelse
- Ritualer og traditioner, som skaber genkendelighed og tryghed

---

Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen?

I Bryggehuset arbejder vi målrettet med de kommende skolebørn, for at forberede dem til skolestart. Her kan der være særlig fokus på kollektive beskeder, konfliktløsning, koncentration og fordybelse og sociale kompetencer. Vi arbejder også med såkaldte skoleopgaver, ikke for at 'rette' dem, men for at øve finmotorik, logisk sans og forståelse af opgaven.

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Inddragelse af lokalsamfundet

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.”

Se side 4

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

Se side 4

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

”Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer.

Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal inddrages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed.”

Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

Det fysiske børnemiljø

Det fysiske børnemiljø kan eksempelvis omhandle støjniveau, indeklime, plads til fysisk udfoldelse og stille aktiviteter, hygiejneforhold, lysforhold, garderobe, legeplads og udearealer, stuenes indretning og størrelse mv.

Generelt for alle er, at vi indretter rum i rummet, så der naturligt er mulighed for leg og aktiviteter i mindre grupper. Indretningen og møbler er fleksible og der flyttes jævnligt rundt og indrettes på nye måde, alt efter den aktuelle børnegrupes behov.

Vi forsøger, at skærme for støj og reducerer støj så meget som muligt, ved at materialer og møbler har støjreducerende kvaliteter og ved at etablere leg og aktiviteter i mindre grupper.

Vi taler ofte med børnene om at tale med "små stemmer" og hjælper dem til opmærksomhed for, at der skal være rart at være i rummene for alle, så derfor ikke for høje lyde/stemmer. Generelt lærer vi børnene, at have respekt for hinanden, andres lege og for materialer og omgivelser. Vi skal alle passe på fællesskabet, materialer, legetøj og omgivelserne.

Nogle aktiviteter og lege hjælper vi børnene med at lave afskærmede miljøer omkring, så der kan leges uforstyrret og koncentreret.

Det fysiske børnemiljøer forsøger vi at indrette, så det er stimulerende og inspirerende for børnene.

Legetøj og de fleste materialer er i børnehøjde. I vuggestuen dog i mindre grad end i børnehaven. Ved oprydning hjælper børnene til og legetøj har faste pladser, så det er muligt for børnene at orientere sig og finde det de ønsker.

Det psykiske børnemiljø

Det psykiske børnemiljø kan fx omhandle samspillet mellem børn og voksne, herunder om samspillet er kendetegnet ved gensidig respekt og tolerance, børnenes indbyrdes samspil, herunder om børnene i deres sprog og handlinger indbyrdes respekterer hinanden, om der blandt børn og

personale er plads til og accept af menneskers forskellighed, om der finder mobning sted blandt børnene, mv.

Alle som kommer i Bryggehuset og som deltager i fællesskabet møder hinanden med respekt, tolerance og anerkendelse. Alle er ligeværdige deltagere i fællesskabet.

Alle voksne – forældre og personale – er vigtige roller modeller, som skal være gode forbilleder og eksemplariske i ord og handling.

Alle børn og alle oplevelser tages seriøst og respekteres. De voksne er lydhøre og interesserer sig aktivt for hvad der foregår i børnegruppen og er nærværende, deltagende og understøtter positivt relationer.

Vi hilser på hinanden når vi kommer og går.

Voksne giver børnene trøst og støtte i sårbare situationer/positioner.

Dialog og relationer er anerkendende og med positiv kommunikation.

I hverdagen og ved samlinger øver børnene at være respektfulde, forstående og rummelige for hinanden. De øver at tale på skift, lytte og interessere sig for hinanden.

Eventuelle uenigheder og konflikter mellem forældre og personale må aldrig komme børn for øre. Det drøftes og behandles særskilt mellem de voksne og forsøges løst med respekt for hinanden og hinandens forskellige perspektiver. Dog er vi bevidste om at stemninger, kan præge børnene – særligt hvis det er negative vibrationer mellem de voksne.

Det æstetiske børnemiljø

Det æstetiske børnemiljø kan fx omhandle, hvorvidt stuerne indretning og udsmykning virker stimulerende og inspirerende på børnene, samt hvorvidt omgivelserne indenfor og udenfor er udformet på en måde, som fremmer børnenes lyst til at bevæge og udfolde sig, fordybe sig, have stille lege mv.

I Bryggehuset, på stuerne og generelt i hverdagen arbejder vi med, at der er så ryddeligt og overskueligt som muligt. Legetøj er i børnehøjde og har faste pladser. Hvis noget er i stykker, bliver det kasseret og der ryddes dagligt op, så tingene er på deres rigtige pladser og er indbydende at orientere i forhold til.

Rummene indrettes til forskellige lege og aktiviteter og der skærmes for nogle lege, så de ikke forstyrres.

Børnenes produkter, tegninger og produktioner udstilles bla. på vægge, i udstillingsskab og i vinduer. Der formidles dokumentation af processer og aktiviteter på tavler og i rammer og på KBH barn.

Vi er meget opmærksomme på at der ikke skabes for meget visuelt støj ved for mange farver og ophæng. Men udstillinger og formidlinger er vigtige for børnenes formidlinger og til inspiration for andre børn.

Materialer og ophængte billeder mm. skal være med formål og mening, så snart det "bare" er pynt, skal det vurderes, om det er egnet eller visuel støj.

Generelt skal læringsmiljøer være inspirerende, imødekommende, overskuelige og skabe positiv energi og glæde.

De seks læreplanstemaer

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.”

I Bryggehuset betragter vi læring som værende både bevidst og ubevidst. Ved erfaring og gentagelser kan der iagttages en forandringsproces, hvor læring finder sted. Vi har som voksne en central rolle i forhold til børnenes trivsel, udvikling og læring. Vi skal derfor være bevidste om de forskellige læringsrum, der skabes i børnenes hverdag. Vi kan som voksne vælge at være foran, ved

siden af eller bagved aktiviteten: Foran når vi styrer aktiviteten – vi kan gå ved siden af aktiviteten, hvor børnene er med skabere af, hvor aktiviteten fører hen - og vi kan vælge at gå bagved aktiviteten, hvor børnene selv styrer hele aktiviteten. Disse tre positioner kan alle skabe forskellig læring for børnene, hvorfor det er vigtigt, at vi som voksne er bevidste om at veksle mellem de tre positioner.

I det følgende vil vi beskrive arbejdet med de enkelte læreplans temaer. Dagligdagen er fyldt med læringsprocesser, der er med til at udvikle og understøtte børnenes udvikling

Alsidig personlig udvikling

”Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Hverdagen i Bryggehuset kendetegnes ved et børnemiljø som er alsidigt og fleksibelt. Aktiviteter og lege er foranderlige og tilpasses børnegruppen og aldersgruppen.

Relationer (barn/barn – voksen/barn – voksen/voksen) kendes ved positive forventninger og anerkendelse. Kommunikationen er anerkendende og udvidende. Vi er bevidste om, at tale ”hen imod-sprog” hvor det ønskelige og positive italesættes, i stedet for det som ikke ønskes. Ex. i

stedet for at skælde ud og sige hvad børnene ikke må/skal, italesættes det som er hensigtsmæssigt og det barnet må/hellere skal....

Vi støtter børnene i konflikthåndtering og involverer dem ift. alder og kompetencer. Vi øver børnene i at se andre og egne perspektiver. Empati udvikles gradvist i børnehavealderen. Vi arbejder generelt med at øve, at læse kropssprog, ansigtsudtryk og følelser.

Sunde relationer understøtter udvikling af hele mennesker, med mange forskellige følelser og reaktioner. Vi anerkender alle følelser ex. ked, vrede, sur, trist, glad, træt, irriteret, og hjælper børnene med at reagere hensigtsmæssigt, hensigt fuldt og evt. arbejde med og overkomme negative følelser.

Dette ses ved at:

- Vi respekterer, at vi alle er forskellige og at der skal være plads til alle i fællesskaberne.
- Hensyn og opmærksomhed på omgivelser og andre personer skal være fast del af hverdagen.
- Individuelle behov tilgodeses, så vidt det er muligt – dog må det ikke være til gene for andre eller gå ud over fællesskabet
- Vi er bevidste om, at udvide og åbne kommunikationen, så der stimuleres til nysgerrighed og eksperimentering.
- Vi har daglige rutiner og faste ritualer, som understøtter tryghed og giver forudsigelighed
- Vi støtter børnene i deres personlige udvikling og stimulerer mod, selvstændighed og selv-værd.
- De voksne er i børnehøjde, er nærværende og tilgængelige, de er vigtige rollemodeller og de er den trygge base, som skaber tydelige rammer hvori der er plads til børnenes eksperimentering og udvikling.
- Vi tilbyder aktiviteter hvor børnene i nogle tilfælde har mulighed for selv at vælge
Vi etablerer aktiviteter styret af de voksne.
- De voksne kan forlange at børnene er deltagende i fællesskaber, men ikke om barnet er deltagende i aktiviteten, dog prøver at få alle med. Børnene presses ikke til deltagelse, men opfordres og motiveres. Nogle børn har brug for afstand og tid, inden de tør/kan deltage aktivt.

- Vi prioriterer børnenes egne og "frie" lege, som er vigtige og respekteres højt. Der gives tid og rum for børnenes egne lege og de voksne er bevidste om at skabe rum for uforstyrret leg.
- Vi har stor opmærksomhed på, at leg og relationer er afgørende for trivsel og udvikling.

Kort beskrevet stræber vi efter at have:

- Børn som siger fra og tør stå ved synspunkt
- Børn som har selvværd – kender sig selv
- Børn som lytter og interesserer sig for andre børn
- Børn som er nysgerrige og modige
- Børn som viser hensyn og hjælpsomhed
- Børn som er aktive
- Børn som er positive og har positive forventninger
- Børn som har tillid til de voksne
- Børn som respekterer andre

Social udvikling

”Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Social udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Alle børn har behov for og ret til, at være ligeværdige deltagere i børnefællesskaber. I Bryggehuset er fællesskaber vigtigste kontekst og alle børn sikres deltagelsesmuligheder i fællesskaberne.

At være respekteret deltager i børnefællesskabet, er vigtig forudsætning for trivsel, læring og udvikling af selvværd.

At kunne begå sig i fællesskaber og være aktiv deltagende er afgørende forudsætning for barnets trivsel, både i dagtilbud og senere i skolen.

I institutionen finder børnene ofte sammen i grupper og etablerer venskaber. Fællesskabet og venskaberne giver børnene en følelse af at høre til og styrker identitetsfølelse. Venskaberne bidrager til børnenes læringsprocesser og udvikler hele sociale mennesker.

De voksne er ansvarlige for fællesskabet og er vigtige rollemodeller. De voksne skaber, ved nærvær og omsorg, rammer for inkluderende fællesskaber.

Dette ses ved at:

- Alle børn har tilhørsforhold til en gruppe/stue.
- Alle børn mødes med respekt og anerkendelse, og inviteres til deltagelse i lege og aktiviteter.
- De voksne tager aktiv del i børnenes liv og viser oprigtig interesse og deltagelse i fællesskaberne.
- Vi alle viser interesse og hjælpsomhed. At passe på hinanden, vise interesse for hinanden og hjælpe hinanden, er almindelig hverdagspraksis.
- Børnene ved konflikter hjælpes til forståelse og løsninger, under hensyntagen til deres alder og udvikling.
- Vente på tur, behovsudsættelse og impuls kontrol øves i hverdagen og er vigtige forudsætninger for læring og udvikling.
- Der tages hensyn til individuelle behov, men aldrig på bekostning af fællesskabet.
- Fællesskabet reguleres og tilpasses, så alle kan være deltagende.
- Aktiviteter som understøtter sociale fællesskaber og relationer prioriteres højt i hverdagen.
- Vi giver tid og rum for dannelse af relationer og udvikling af empati. Det tager tid og udvikles bla. når børnene er deltagende og har indflydelse på legen/aktiviteten. Når voksne danner rammen og giver børnene frihed for lege med hinanden.

Praksis eksempler fra hverdagen:

- Samlinger med sang og rytmik
- Aktiviteter og lege på stuen – både voksenstyrede og børnenes frie leg
- At voksne sætter ord på handlinger og følelser, og italesætter hvad andre børne foretager sig
  - At voksne viser interesse for hvad børnene interesserer sig for
- Ved spising i mindre grupper med faste pladser

- Hjælpsomhed i garderoben og i hverdagen generelt
- De voksne er støttende i konflikter

Kommunikation og sprog

”Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

I Bryggehuset har vi et fællesskab og en kultur, hvor vi bevidst arbejder med, at sætte ord på handlinger, følelser og situationer i hverdagen.

Vi er bevidste om, at kommunikation indgår i alt hvad vi fortager i hverdagen og tilpasser det sproglige niveau til aldersgruppen.

Dette ses generelt ved at:

- Vi skaber tid og rum for god kommunikation, med respons på barnets bidrag og lydhørhed for respons fra barnet.
- Vi støtter børnene i at sige til og fra og være opmærksom på at sætte ord på følelser. Særligt ved konflikter børnene imellem er vi opmærksomme på, at støtte børnene i at sætte ord på følelser og intentioner.

- Vi taler om hændelser og perspektiverer både nutid og datid, ved at tale om tidligere oplevelser og kommende oplevelser.
- Ved samlinger – store som små – øver vi at tilpasse tale og taletid, så alle kan være deltagende. Der arbejdes med at tale på skift, række hånden op, lytte til andre og mod til at fortælle i en samling.
- Kollektive beskeder er svære for mange børn, men i takt med de bliver ældre og mere kompetente, er det en bevidst del af det sproglige miljø. Det er særligt de ældste børn i børnehaven som kan mestre kollektive beskeder.
- Vi er bevidste om at voksne omkring barnet er rollemodeller. Vi skal alle deltage i, at skabe et positivt, anerkendende og lærerigt sprogligt miljø. Et miljø som skaber betingelser for rige, nuancerede og anvendelige sproglige kompetencer for alle børn, og hvor alle børn mødes i overensstemmelse med deres sproglige formåen og støttes i at udvikle deres kompetencer.
  - Vi er bevidste om og anvender "åbne" og "udvidende" sproglige formuleringer. At vi bevidst tilpasser vores sprogbrug i forhold til barnets kommunikative kompetencer, samt at vi bevidst stimulerer til barnets næste sproglige niveau.
- At de voksne taler med spørgsmål og nysgerrighed og giver børnene anledning til at tale i brede og længere formuleringer.

Eksempler fra hverdagen:

- At sætte ord på handlinger og genstande i hverdagen
- At kommunikere omkring det som sker og hvem vi er
- At skabe dialoger og turskift
- Dialogiske læsning
- Læseleg er i børnehaven fast aktivitet
- Spil og puslespil
- Hverdagen er generelt præget af samtaler, dialoger, sange, sanglege, små rollespil.
- Sjov med ord - lege med lyde og ord ex. sætte ord sammen, dele og rime på lyde.

Krop, sanser og bevægelse

”Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen”.

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Krop, sanser og bevægelse
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Hverdagens aktiviteter i Bryggehuset er fuld af bevægelse og aktivitet. Børnene motiveres til, at bruge deres krop og lærer glæden ved bevægelse og udvikling af motoriske færdigheder. At bruge sin krop og passe på sin krop, er centralt for hverdagen.

Deltagelse og selvhjulpethed er vigtig, ved at øve og prøve sig frem, skabes nye færdigheder. Det børnene selv kan, skal de også have lov til at udføre. Det er vigtigt, at de voksne giver tid og plads til at børnene selv kan.

Børnene lærer kropsbevidsthed og lærer at mærke egen krop, lærer at passe på egen krop og lærer at regulere bevægelser. Lige så vigtigt som at bruge sin krop, er det at kunne kontrollere bevægelser og kunne være i ro med sin krop.

Bevægelse og motoriske aktiviteter med høj intensitet og tempo, samt aktiviteter med lave intensitet prioriteres i hverdagen. At være i aktivitet og i ro er lige vigtigt. I hverdagen stimuleres både grov-, fin- og sansemotoriske færdigheder.

Sanse motorik – alle motoriske færdigheder er sansemotorisk, idet motorik er på spil hele tide og påvirker sanser og fysiske færdigheder.

Rummets indberetning har stor betydning for muligheder for fysisk aktivitet og deltagelse. Hverdagspraksis og indretning stimulerer til at barnet øver og udvikler færdigheder.

Dette ses ved:

- Bevægelse både ude og inde. Udendørs aktiviteter er både på legepladsen, i naturen og i byrummet.
- De voksne er vigtige rollemodeller og er aktive sammen med børnene.
- De voksne giver "kærlige skub" og motiverer til mod og eksperimentering, så nye færdigheder opnås.
- Fra børnene er helt små, opfordres de til at være aktive og i bevægelse. Jo yngre børnene er, jo vigtigere er det, at de indendørs rammer også stimulerer til fysisk aktivitet og bevægelse.
  - Selvhjulpethed prioriteres hver dag - tøj af/på, toilet, vaske hænder, rydde op, dække bord ol.
- Musik og dans stimulerer bevægelsesglæde og skaber fællesskaber.

Natur, udeliv og science

”Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspejlet mellem menneske, samfund og natur.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Natur, udeliv og science
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

I Bryggehuset lærer børnene om naturen, bæredygtighed, og at passe på naturen. Naturen er en ressource, som børnene lærer at forstå, lærer at respektere, lærer at passe på, og de lærer at færdes og begå sig i naturen.

Naturen rummer mange muligheder for eksperimentering og spørgsmål, samt spændende og sjove oplevelser.

Dette ses ved at:

- Vi har aktiviteter om årstider, vejr, dyr, insekter og naturen.
- Børnene oplever at være ude i forskelligt vejr. Oplever elementer og forskellige sansestimuli ex. vådt sand/tørt sand, visne blade, temperaturer, vind og vejr.
- Børnene besøger forskellige naturområder (skov, strand, park, sø)
- Forskellige materialer fra naturen bringes hjem og anvendes til kreative aktiviteter
- De to børnehavegrupper deltager begge i 'blomsterugen'
- Ældste børnehavebørn besøger Genbrugsstationen og lærer om affaldssortering, genbrug og ressourceforbrug.
- Vi bruger genbrugsmaterialer til kreative processer og produkter i 'krea'
- Børnene inddrages i vedligehold og oprydning på legepladsen
- Vi arbejder generelt med en undersøgende tilgang, ved at være nysgerrig og eksperimenterende sammen med børnene og ved at søge svar på spørgsmål
- Mængder og begreber udfordres i aktuelle kontekster og aktiviteter ex. størrelser, tyngde, tempo, mængder.
- Ved samling kan børnene tælle hvor mange deltagere der er i gruppen/til stede.
- Digitale værktøj og redskaber anvendes som naturligt redskab i hverdagen ex. søgeoplysninger på Internet, fotos, film.
- Vi benytter Amager Fælled meget

Kultur, æstetik og fællesskab

”Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kultur, æstetik og fællesskab
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

I Bryggehuset har vi skabt fælles traditioner og praksis, som styrker fællesskaberne og skaber tilhørsforhold og et *fælles tredje*. Årets traditioner og årstiderne inddrages i hverdagen og aktiviteter.

Det skal være sjovt og rart at være i Bryggehuset. Traditioner er med til at skabe tilhørsforhold og skaber fælles identitet som medlem af Bryggehuset.

I Bryggehuset kan børnene udfolde sig kreativt og skabende. I takt med børnenes udvikling og alder, etableres rammer for kreativitet og udfoldelse.

Kultur er både hverdagens og fællesskabets værdier, børnenes kreativitet og besøg i lokalområdet, kommunikation og relationer.

Det ses ved at:

- Børnene præsenteres for forskellige materialer og arbejdsgange, og får forskellige praktiske færdigheder.
- Børnene kan (med hensyn til alder og udvikling) være skabende og kreative i værkstedsaktiviteter.
- Vi besøger museer, bibliotek og andre tilbud.
- Vi årligt besøger Ishøj Teater
- Forskellige kulturer og sprog mødes med interesse.
- Historiefortælling og litteratur er almindelige i hverdagen.
- Eventyruger
- Tegninger, kreative udtryksformer mm skaber ejerskabsfølelse for børnene

Praksiseksempler fra hverdagen:

- 'Krea'
- Rollelege
- Sanglege
- Projekter
- Små rollespil
- Årstidsfester, aktiviteter og traditioner

Evalueringsskultur

”Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringsskultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evalueringen skal offentliggøres.

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen.”

Det er ikke et lovkrav at beskrive dagtilbuddets dokumentations- og evalueringsspraksis i den pædagogiske læreplan, men det kan være en fordel i udarbejdelsen af læreplanen at forholde sig til den løbende opfølgning og evaluering af indholdet i læreplanen.

I Bryggehuset evaluerer vi forløb og aktiviteter, til vores personalemøder og stuemøder. Vi benytter os af ’SMTTE-modellen til, at beskrive og evaluere forskellige forløb og hverdagssituationer. Her tager vi udgangspunkt i vores læreplaner, faglig sparring og en fælles evaluering.

Vi har løbende emner oppe på bestyrelsesmøder og personalemøder, som tager udgangspunkt i vores læreplaner, aktiviteter og hverdag. Der foregår ligeledes en evaluering i forbindelse med opfølgning og information ved forældresamtaler/ forældremøder.

Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år?

Vi evaluerer og justerer løbende læreplanerne, f.eks. til personalemøder og stuemøder.